

Nestkasten

Op landgoed

Het Jagershuis in 2018

M.J.A. Hageman

Nestkasten Monitoring Project

Inleiding

Dit jaarverslag bevat de resultaten van de jaarlijkse nestkastcontrole in het Wehlse bos (deel landgoed 't Jagershuis). Aan de orde komen de broedresultaten van 123 gecontroleerde nestkasten in 2018. Ook zijn er enkele grafieken opgenomen van de resultaten van de afgelopen 10 broedseizoenen.

Het gebied

De nestkastcontrole in het Wehlse bos, (gedeelte Jagershuis) vond dit jaar voor de 11^e keer plaats. Het bos is particulier eigendom en wordt beheerd door Rentmeesterkantoor Witte BV te Hoog-Keppel.

Het nestkastengebied bestaat hoofdzakelijk uit: vrij arme bossen van Grove Den, Japanse Lariks, Douglas, Berk en Eik. Het gebied wordt doorsneden door een prachtige Beukenlaan.

Foto 1. Prachtige Koolmeesman, herkenbaar aan de brede zwarte "stropdas", aan het zingen. 't Jagershuis april 2018. Foto: M.J.A. Hageman.

De nestkasten

Aan het begin van het broedseizoen hingen er op het Jagershuis 123 nestkasten die dit seizoen zijn meegenomen met de controle. Hiervan waren er 116 stuks van het zogenaamde type Wageningen: houten kasten met een vaste ophanglat bedoeld voor mezen, Bonte Vliegenvanger en Boomklevers. De kasten hebben een vliegopening van 32 mm, 5 stuks zijn van hetzelfde model maar dan met een vliegopening van 28 mm speciaal voor de Zwarte Mees en Pimpelmees. Verder zijn er 2 kasten opgehangen voor Spreeuwen, deze zijn een slag groter dan het type Wageningen en hebben een invliegopening van 45 mm. Buiten het "vaste" kerngebied hangen er ook nog een aantal nestkasten in de omgeving. Deze worden wel meegenomen in de controle maar de resultaten hiervan niet verwerkt in dit broedverslag. De kasten worden opgehangen aan bomen die voor de bosbouw geen directe waarde hebben.

Het weer

De weersomstandigheden waren voor de holenbroeders gunstig in 2018. De lente 2018: extreem zacht, vrijwel de normale hoeveelheid neerslag en zeer zonnig

De gemiddelde temperatuur over de drie lentemaanden lag in De Bilt met 11,1 °C anderhalve graad boven het langjarige gemiddelde van 9,5 °C. Hiermee komt de lente van 2018 op een derde plaats van zachtste lentes sinds 1901. Maart was met 4,7 °C tegen 6,2 °C koud. Met 12,2 °C tegen een langjarig gemiddelde van 9,2 °C was april zeer zacht. Mei was met 16,4 °C de warmste meimaand sinds minimaal drie eeuwen.

Mei verliep grotendeels droog met op een enkele dag een lokale bui, maar op 13 mei viel in het noordoosten tijdens onweersbuien plaatselijk 50-70 mm met wateroverlast tot gevolg. In de laatste week waren er vooral in het zuiden, maar op 29 mei in het hele land zware onweersbuien waarbij hier en daar 50-70 mm neerslag viel. Op 31 mei kreeg het westen en noorden opnieuw met zware buien te maken. Soms kwamen ook hagel en windstoten voor.

De lente was zeer zonnig met gemiddelde over het land 603 zonuren tegen 517 uren normaal. In maart en april scheen de zon iets meer dan het normale aantal uren, terwijl mei zeer zonnig was. In maart werden 132 zonuren geregistreerd, in april 181 en in mei 290 tegen 125, 178 en 213 uren normaal. Het zonnigst was de lente aan de noordkust met op Terschelling 682 zonuren.

http://www.knmi.nl/klimatologie/maand_en_seizoenoverzichten/seizoen/len14.html

Controles

De kasten voor de holenbroeders worden vanaf begin april iedere week gecontroleerd. Alle waarnemingen worden in een veldboekje genoteerd gerangschikt per nestkastnummer. Na het broedseizoen vindt er een nacontrole plaats en worden de nestkasten schoongemaakt. Het oude nest wordt verwijderd en nageplozen op niet uitgekomen eieren en dode jongen. Een niet erg fris werkje, in de oude nesten zit vaak een hoop ongedierte ☹.

Het aantal 1e broedsels 2018

In tabel 1 treft u het aantal 1^e broedsels aan over de periode 2008 t/m 2018. Dit jaar werden, "slechts" vier verschillende soorten aangetroffen als broedvogel in de nestkasten.

Hofleverancier zijn de Koolmees, Pimpelmees en Boomklever. De Zwarte Mees en Roodborst broedden toch al sporadisch in de beschikbare nestkasten. Ondanks dat ik verschillende zingende Bonte Vliegenvanger in het bos hoorde, was er maar eentje die overging om te nestelen. Deze soort maakt in het algemeen graag gebruik van nestkasten. Het bezettingspercentage was dit jaar het laagste van de afgelopen 11 broedseizoenen. Vanaf 2015 lijkt er een soort van balans in het onderzoeksgebied te zijn gekomen.

Soort	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever	Bonte Vliegenvanger	Zwarte Mees	Roodborst	Totaal aantal broedsels	Totaal aantal nestkasten	Bezettingspercentage
Jaar									
2008	16	3	0	2	0	0	21	30	70%
2009	29	9	2	0	0	0	40	53	75%
2010	41	19	4	0	0	0	64	75	85%
2011	35	17	1	1	1	0	55	74	74%
2012	48	17	5	1	0	0	71	75	95%
2013	44	15	2	1	0	0	62	75	83%
2014	36	16	5	0	0	1	58	77	75%
2015	53	15	11	0	1	0	80	99	81%
2016	48	21	6	1	1	1	78	119	66%
2017	54	18	6	1	1	1	81	119	68%
2018	51	20	7	1	0	0	79	123	64%

Tabel 1. Aantal 1^e broedsels op landgoed 't Jagershuis 2008-2018

Broedbiologisch overzicht per soort in 2018

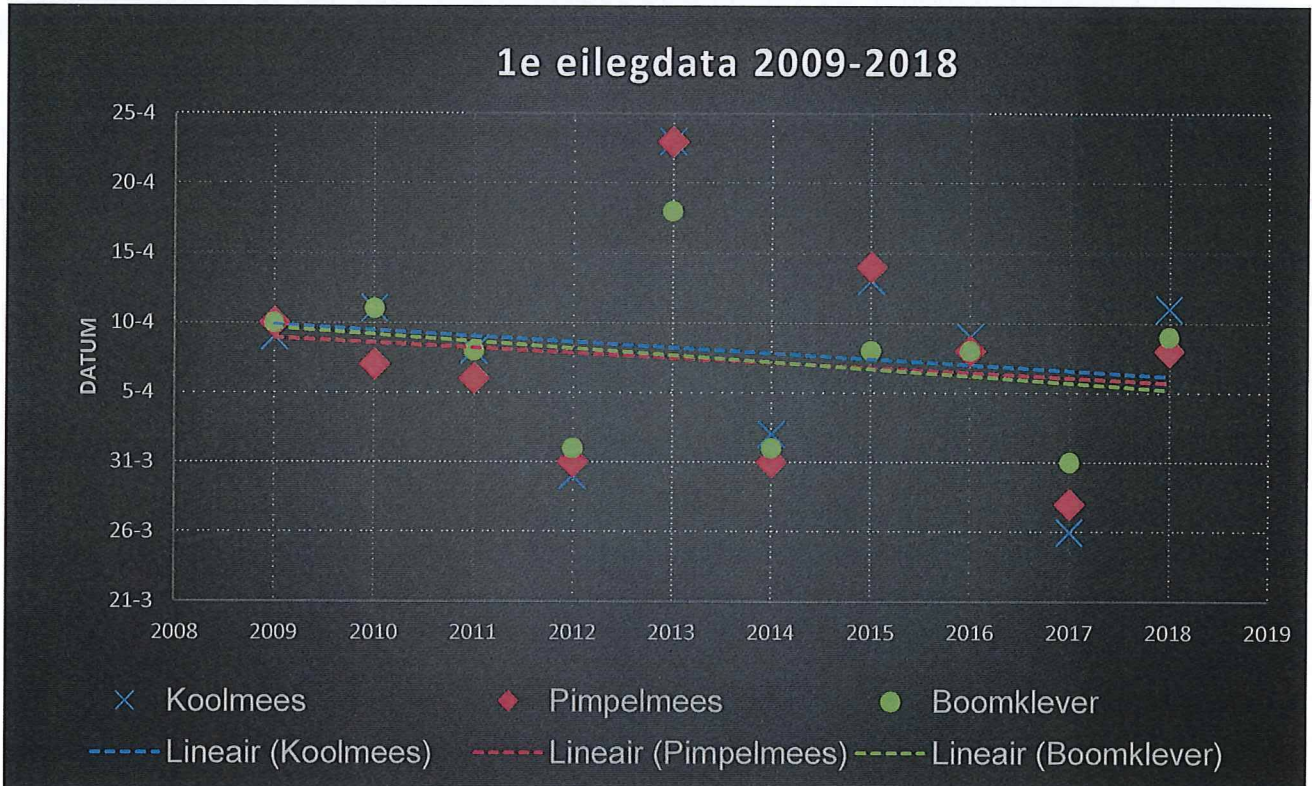
In tabel 2 treft u een broedbiologisch overzicht aan van 2018. Alleen de broedbiologische gegevens van de nesten die meer dan tweemaal in de broedperiode gecontroleerd zijn, worden meegenomen in. Dit is om een zuiver beeld te krijgen van het broedsucces. Alle broedgegevens zijn ingevoerd in het digitaal nestkaarten programma van SOVON (Stichting Vogelonderzoek Nederland). De verzamelde gegevens gaan dus niet verloren en kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek naar bijvoorbeeld de verandering van het klimaat (opwarming van de aarde).

	Koolmees	Pimpelmees	Boomklever	Bonte vliegenvanger
Aantal nesten	51	20	7	1
Aantal gelegde eieren	502	227	51	5
Minimaal aantal gelegde eieren	8	9	6	5
Maximaal aantal gelegde eieren	13	13	9	5
Gemiddeld aantal gelegde eieren	9,84	11,35	7,28	5,00
Aantal jongen uitgevlogen	442	197	47	5
Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen	8,67	9,85	6,71	5,00
Percentage in % uitgevlogen (broedsucces)	88%	86%	92%	100%

Tabel 2. Broedbiologisch overzicht per soort in 2018.

De 1^e eilegdata van broedsels

De timing om te beginnen met het leggen van de eieren is voor de Kool- en Pimpelmezen van groot belang. In 2018 begonnen de holenbroeders ruim 14 dagen later met het leggen van eieren dan in 2017. Opvallend is dat de lineaire lijn voor alle drie de soorten bijna synchroom loopt.

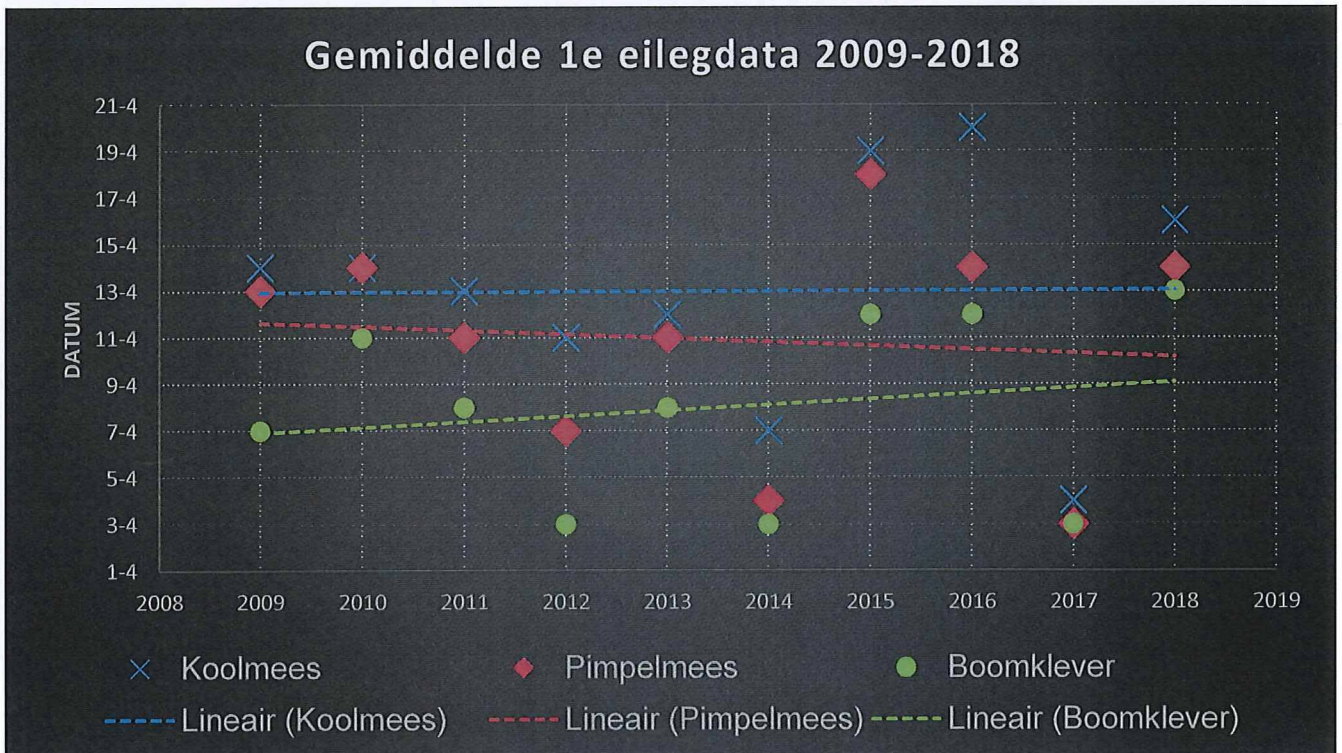
Grafiek 1. Alle 1^e eilegdata over de periode 2009-2018.

Foto 2. Vijf Legsel van een Bonte Vliegenvanger. 't Jagershuis mei 2018. Foto: M.J.A. Hageman.

De gemiddelde 1^e eilegdata van broedsels

In grafiek 2 ziet u de gemiddelde 1^e eilegdata over de periode 2009-2018. In grafiek 1 is weergegeven wanneer ik het 1^e ei vind van iedere soort per jaar. In deze grafiek zijn alle 1^e eilegdata bij elkaar opgeteld per soort en gedeeld door het aantal nesten. Dat geeft de gemiddelde 1^e eilegdata per soort per jaar. U ziet dat 2018 de vogels erg laat van start gingen met het leggen van eieren t.o.v. andere broedseizoenen. Gemiddeld lijkt de Boomklever steeds later te starten, Koolmees en Pimpelmees lijken stabiel te blijven.

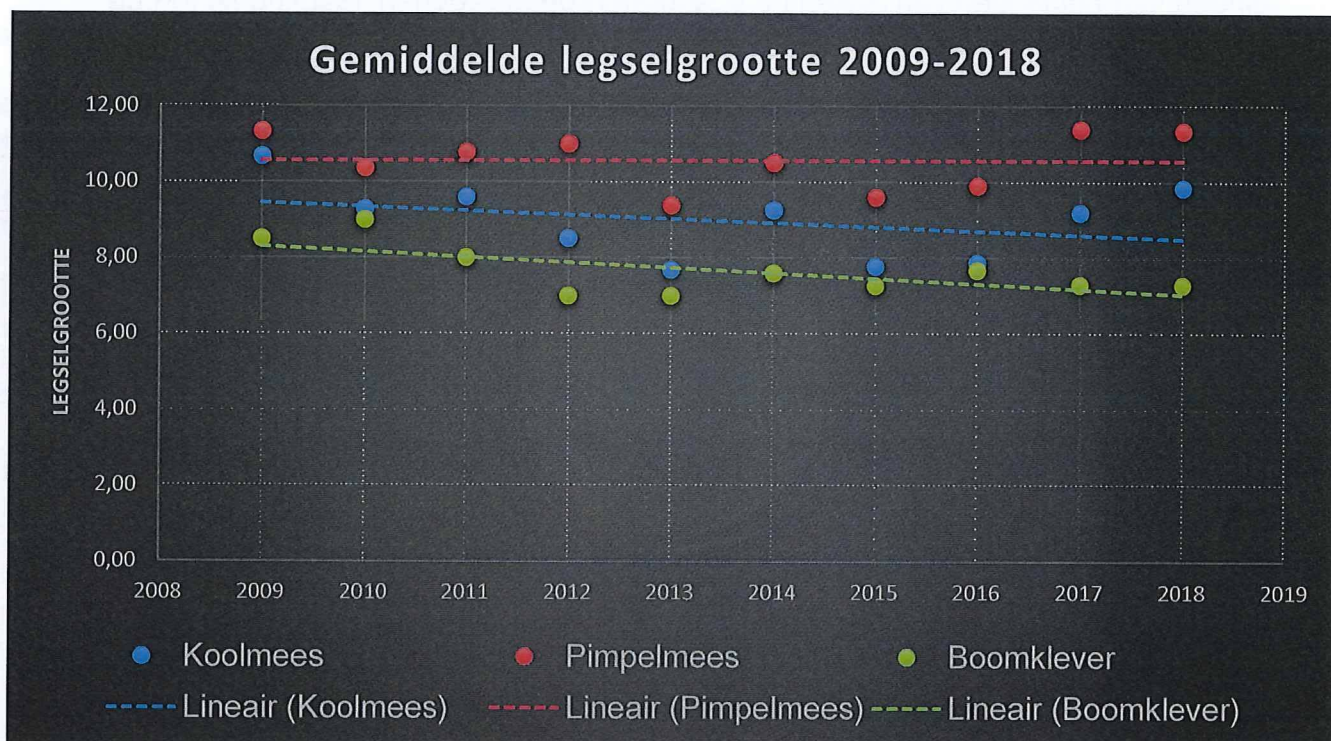
Grafiek 2. Gemiddelde 1^e eilegdata over de periode 2009-2018.

Foto 3. Pimpelmees verlaat nestkast. 't Jagershuis mei 2018. Foto: M.J.A. Hageman.

De gemiddelde legselgrootte van de 1^e broedsels

In grafiek 3 is de gemiddelde legselgrootte opgenomen over de periode 2009-2018. Net als in 2017 waren de legselgrootte bovengemiddeld t.o.v. andere broedseizoenen. Op de lange termijn lijken de gemiddelde legselgrootte voor de Koolmees en Boomklever licht negatief kleiner te worden. De pimpelmees is stabiel.

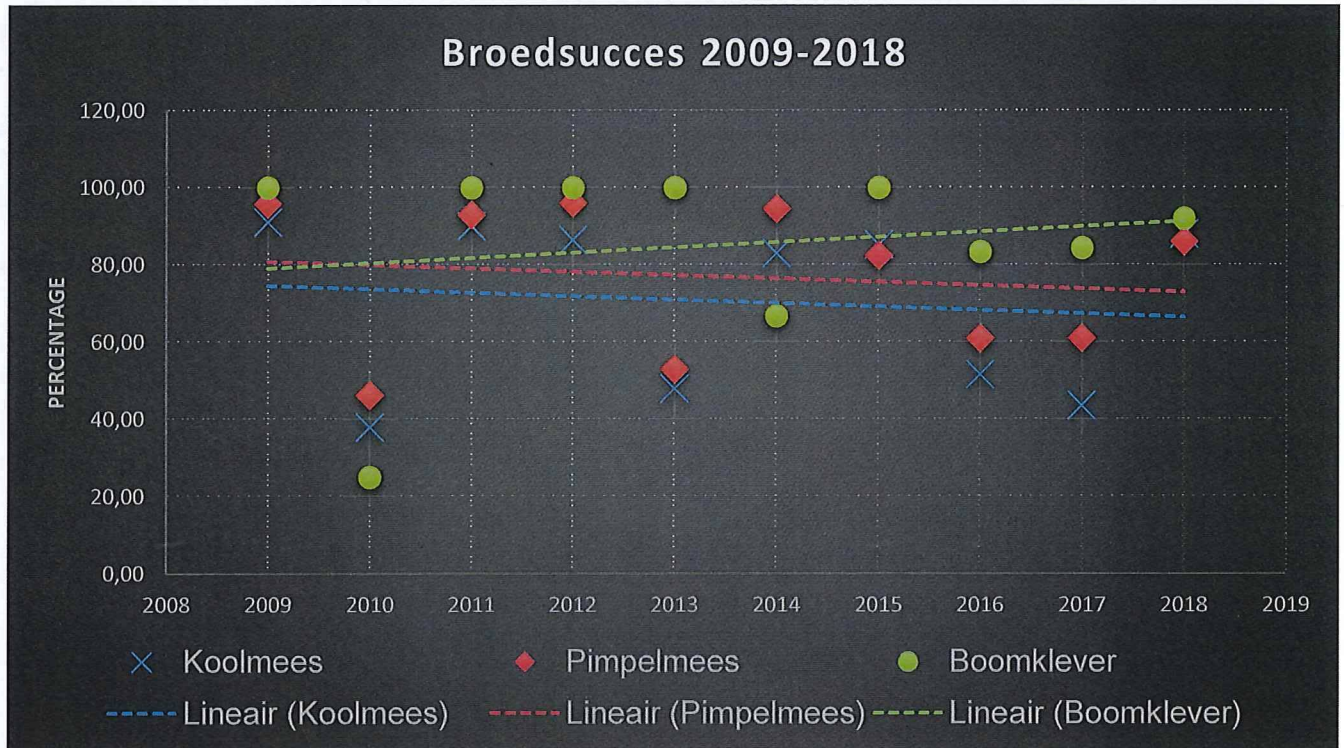
Grafiek 3. Gemiddelde legselgrootte over de periode 2009-2018.

Foto 4. Legsel van een Pimpelmees met 14 eieren . 't Jagershuis mei 2018. Foto: M.J.A. Hageman.

Broedsucces over de periode 2009-2018

In grafiek 4 is het broedsucces opgenomen over de periode 2009-2018. Broedseizoen 2018 was een erg succesvol jaar voor onze holenbroeders. Net als bij de gemiddelde legselgrootte laat ook het broedsucces een licht negatieve trend zien bij de Koolmees en Pimpelmees. Ook blijkt dit landelijk zo te zijn. Heel erg benieuwd wat er de komende jaren gaat gebeuren.

Grafiek 4. Broedsucces over de periode 2009-2018.

Foto 5. Vijf jonge Bonte Vliegenvangers . 't Jagershuis juni 2018.
Foto: M.J.A. Hageman.

Foto 6. Krachtpatser mannetje Bonte Vliegenvanger met ringnummer B.B11.270 't Jagershuis juni 2018. Foto: M.J.A. Hageman.

Bijzonderheden

Bonte Vliegenvanger

In 2018 was er maar een broedsel van een Bonte Vliegenvanger in de nestkasten. Ontzettend leuk was de terugvangst van het mannetje met ringnummer B.B11.270. Deze krachtpatser heb ik als mannetje in 2017 geringd in nestkast 9. Nu ving ik hem terug in nestkast 11 ongeveer 50 meter van nestkast 9. Deze man is minimaal 2 x op en neer naar West-Afrika gevlogen om te overwinteren. Een reis vol gevaren en dan ook nog non-stop de Sahara over moeten steken. Hij heeft al **minimaal 20.000 km** in de vleugels zitten. Het is toch ongelooflijk dat hij weer precies de weg weet terug te vinden naar het Wehlse bos, zonder navigatie en routekaarten!

Pimpelmees

Drama dit jaar in nestkast 21. Tijdens een controle vond ik het vrouwtje dood op nest met jongen van een dag of 11 oud. Daar geef je normaal geen cent meer voor, maar zie de daadkracht van het mannetje. Geholpen door het mooie weer wist hij in zijn eentje de 10 jongen groot te brengen. Wat een topprestatie !

Sperwer

Dit jaar vond ik een plukplaats van een Sperwer. Het lag er bezaaid met veren van vogels die door de Sperwer geslagen waren en opgegeten. In twee braakballetjes vond ik zowaar twee vogelringetjes. Beide waren van jonge Koolmezen die ik in mei 2018 geringd heb in de nestkasten.

Het werkelijke aantal slachtoffers zal veel groter geweest zijn. Dat kan je de Sperwer niet aanrekenen die moet ook gewoon eten. Het is daarom maar goed dat Kool- en Pimpelmezen zoveel eieren en jongen hebben. Voor het einde van het jaar is meer dan **70%** van alle jonge vogels al gesneuveld.

Dankwoord

Een bijzonder woord van dank aan het rentmeester kantoor De Witte BV te Hoog-Keppel voor het verlenen van toestemming voor het ophangen van de nestkasten. De heer Moorman en de beheerder van de camping voor het gestelde vertrouwen in mij en zeker niet vergeten de stichting "Vrienden van het Wehlse bos" voor het beschikbaar stellen van het hout voor het maken van de nestkasten. Iedereen super bedankt en op naar broedseizoen 2019. In 2019 zal ook een start worden gemaakt met het inventariseren van bijzondere en karakteristieke vogel soorten op het landgoed 't Jagershuis. De vergunning hiervoor is binnen. De resultaten hiervan worden in het volgende broedverslag opgenomen.

Opmerkingen

Heeft u reacties, vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit jaarverslag, neemt u dan gerust contact met mij op.

Maarten Hageman
Troelstrastraat 11
6941 CD Didam
0316-226901
Maarten_Hageman@hotmail.com

**Foto 7. Nest jonge koolmezen, klaar om uit te vliegen.
't Jagershuis juni 2018. Foto: M.J.A. Hageman**